
СТУДЕНТСКИ РАДОВИ

УДК: 347.72.04(497.11)

CERIF: S 144

ТИП РАДА: СТУДЕНТСКИ РАД

DOI: 10.55836/PiP_25306A

*Кристина ЈЕВТИЋ**

сарадник у настави Универзитета у Београду – Правног факултета,
Србија

ПРОМЕНА ПРАВНЕ ФОРМЕ У СВЕТЛУ СХОДНЕ ПРИМЕНЕ ОДРЕДБИ О СТАТУСНИМ ПРОМЕНАМА

Сажетак

У овом раду анализирани су одредбе Закона о привредним друштвима које се односе на стипитусне промене, а које се сходно примењују и на промену правне форме (облика) привредних друштва. Основни циљ рада је да се размотри како одредбе које регулишу стипитусне промене могу бити примењене у погледу промене правне форме друштва, као и које правне и практичне последице произлазе из тога. Закључује се да су у једној мери одредбе о стипитусним променама значајне за спровођење поступка промене правне форме и заштити свих лица која учествују у том поступку, али да истоје одређена ограничења и недоумице у њиховој примени. Остaje на законодавцу да неким наредним изменама закона прецизније регулише ово питање, прилађавајући ја правној природи и поци поступка промене правне форме.

Кључне речи: *Стипитусне промене. – Промена правне форме. – Заштита поверилаца.*

* Електронска адреса аутора: kristina.jevtic@ius.bg.ac.rs.
ORCID: 0009-0006-6154-8741.

I Увод

Промена правне форме представља значајну корпоративну промену којом друштво прелази из једне правне форме у другу.¹ Овај институт уређен је важећим Законом о привредним друштвима путем свега пет чланова.² Тим члановима се детаљно регулише припрема потребних докумената, садржина одлуке о одобравању промене правне форме, као и правне последице спровођења промене правне форме. Иако ЗПД јасно уређује одређене фазе поступка, у погледу обавештавања чланова друштва и поверилаца, сазивања седнице на којој се доноси одлука о промени правне форме и самог поступка доношења одлуке, прописано је да се *сходно њиме примењују одредбе о сџајтисним ѡроменама*, осим ако закон не предвиђа другачије.³ Основно питање које се поставља јесте у којој мери се на промену правне форме могу сходно применити одредбе о статусним променама, имајући у виду различиту правну природу ова два института. У овом раду анализираће се оправданост такве примене, њене границе и могуће последице. Анализа ће се заснивати на релевантним законским одредбама, пракси и упоредноправним искуствима, како би се утврдило да ли је и у којој мери оваква примена оправдана и сврсисходна у српском правном систему.

Сходна примена значи да се одређене правне нормe не примењују у потпуности, већ само у оној мери у којој су логичне, применљиве и одговарајуће за конкретну ситуацију. Другим речима, не ради се о дословној, већ прилагођеној примени правила. Ако одредба има смисла

1 Закон о привредним друштвима – ЗПД/Закон, *Службени ѡласник РС*, бр. 36/2011, 99/2011, 83/2014 – др. закон, 5/2015, 44/2018, 95/2018, 91/2019, 109/2021 и 19/2025, чл. 478 ст. 1.

2 Промена правне форме је посматрајући некадашње законе прошла кроз велику еволуцију у нашем праву. Различитим законима била је регулисана на различите начине, прилагођавајући се потребама тржишта. Посматрајући Закон о предузећима из 1996. године (Закон о предузећима, *Службени лист СРЈ*, бр. 29/96, 33/96 – исправка, 29/97, 59/98, 74/99, 9/2001 – одлука СУС и 36/2002), била је уређена свега једним чланом од девет ставова (чл. 436) којим су регулисане основе овог института. Законом о привредним друштвима из 2004. године (Закон о привредним друштвима, *Службени ѡласник РС*, бр. 125/2004, чл. 426–441) регулисана је и процедура за конкретне промене правне форме, као што је, на пример, она из ортачког друштва у командитно или обрнуто, из акционарског у командитно, из друштва са ограниченом одговорношћу у акционарско. Тиме су регулисана специфична правила за сваки од тих случајева, који су се разликовали у погледу правних последица. Али, сами поступци промене форме нису били детаљно уређени, те је споран значај великог броја одредби. Такав начин регулисања промене правне форме присутан је и у упоредном праву. Тренутно важећи ЗПД из 2011. године значајно је поједноставио начин уређења овог питања.

3 ЗПД, чл. 480.

у новим околностима, она се примењује, али ако би њена примена довела до нелогичних и неправичних последица, онда се не примењује.⁴ Управо ово и ствара проблем у погледу тумачења потребе за сходном применом: ко је овлашћен да тумачи да ли је одређена одредба подобна да се примени, који су критеријуми за тумачење и из чијег угла се гледа да ли је одредба логична и применљива на конкретну ситуацију. Из тих разлога, сходна примена доводи до могућности различитих тумачења исте норме. По правилу, тумачење врши онај ко примењује право, те различита лица могу имати различите ставове у погледу тога шта је сходно и прикладно у конкретном случају, што практично доводи до арбитрарне процене. У случају различитих ставова учесника поступка и неслагања поступајућих органа, на пример Агенције за привредне регистре, на располагању стоје правни лекови и коначно тумачење од стране надлежног суда. Ово, међутим, може представљати дуготрајан и сложен поступак, имајући у виду преоптерећеност српског судства.

Оваква законска конструкција, иако усмерена ка рационализацији поступка и избегавању понављања одредби, може изазвати одређене правне несигурности.⁵ Прво, сходна примена правила о статусним променама може довести до дилема у погледу тумачења граница примене појединих одредби. Друго, имајући у виду да статусне промене обухватају различите облике битних корпоративних промена међу којима су спајања, припајања, поделе и издвајања, поставља се питање да ли су сви механизми заштите поверилаца и чланова друштва примерени и потребни у поступку промене правне форме. Ово због тога што се она, за разлику од статусне промене, не одликује променом субјекта права, већ друштво наставља своје постојање, само у различитом правном „оделу“.⁶ Додатно, употреба сходне примене може довести до правних празнина или непредвиђених ситуација у којима закон не даје јасан одговор на специфичне случајеве који се могу јавити у пракси, чиме се повећава ризик од спорова и неуједначене судске праксе. Стога, иако законодавац настоји да поједностави регулативу кроз сходну примену правила, остаје питање да ли би било целисходније на прецизнији начин уредити специфичне аспекте поступка промене правне форме и дати му већу флексибилност имајући у виду његову правну природу.

4 Горан Дајовић, *Основи правног расуђивања*, Београд, 2023, 296.

5 Г. Дајовић, 295.

6 Мирјана Радовић, „Глава XII – Реструктурирање привредног друштва“, *Компанијско право – Право привредних субјеката* (Небојша Јовановић, Вук Радовић, Мирјана Радовић), 3. издање, Београд, 2023, 208; Roger Kiem, *Unternehmensumwandlung – Mustertexte zu Verschmelzung, Spaltung, Formwechsel*, Köln, 2000, 29.

II Појам, потенцијални разлози за промену правне форме и правне последице

Промена правне форме представља меру унутрашњег реструктурирања у оквиру које друштво прелази из једне правне форме у другу, задржавајући свој правни континуитет и омогућавајући прилагођавање структуре друштва његовим пословним, регулаторним и тржишним потребама.⁷ То значи да друштво након спровођења промене правне форме не губи свој правни субјективитет, већ наставља да постоји у новом облику са свим правима и обавезама које је имало и пре спровођења поступка.⁸

Потреба за променом правне форме јавља се из више разлога, који могу бити нормативне, економске или пословне природе. Управо из тог разлога је законодавац друштвима дао могућност да слободно одлучују о форми у којој ће се организовати и није их ограничио да касније, након оснивања, постојећу правну форму не могу променити.⁹ Приликом промене правне форме друштва морају водити рачуна

7 Постоје аутори који промену правне форме сматрају статусном променом у којој учествује само једно друштво. Види: Ивица Јанковец, *Привредно право*, 4. измењено и допуњено издање, Београд, 1999, 30.

Ваља напоменути да поред националне промене правне форме, која је предмет овог рада, постоји и прекогранична конверзија, односно промена правне форме у прекограничном режиму. Ова два института имају исту заједничку основу, а то је очување правног континуитета. За разлику од националне промене правне форме, прекогранични поступак подразумева промену меродавног права и прелазак друштва, уз очување правног континуитета, из једне правне форме у земљи оснивања у правну форму у другој земљи, „земљи пријема“. Тај процес подразумева примену два меродавна права (земље порекла и земље пријема), укључује прилагођавање оснивачких аката и корпоративне структуре правилама државе пријема, уз поступак регистрације и посебну заштиту чланова и поверилаца. Имајући у виду специфичности материјалног и колизионог права, прекогранична промена правне форме ће у овом раду бити излагана само у тој мери да се упореди са одговарајућом фазом поступка националне промене правне форме. О прекограничној конверзији вид. више: Татјана Јевремовић Петровић, „Регулисање прекограничних промена правне форме привредних друштава“, *Liber Amicorum проф. др Мирко Васиљевић* (уредник Душан В. Поповић), Београд, 2021, 53–86; Татјана Јевремовић Петровић, „Појам и правна природа прекограничне конверзије“, *Анали Правног факултета у Београду*, бр. 2/2013, 110–130.

8 М. Радовић, 208; Мирко Васиљевић, Татјана Јевремовић Петровић, Јелена Лепетић, *Компанијско право – Право привредних друштава*, Београд, 2023, 801–803; ЗПД, чл. 478 ст. 2; Пресуда Врховног касационог суда, Рев2 1419/2015 од 11. 5. 2016.

9 Поједини аутори ово право избора правне форме изједначавају са слободом предузетништва. Вид. Kraakman Reinier, John Armour, Paul Davies, Luca Enriques, Henry Hansmann, Gerard Hertig, Klaus J. Hopt, Hideki Kanda, Mariana Pargendler, Wolf-Georg Ringe, Edward B. Rock, *The Anatomy of Corporate Law: A Comparative and Functional Approach*, 3rd ed., Oxford: Oxford University Press, 2017. Са друге стране, постоје

о условима који су предвиђени за правну форму у коју се претварају и о посебним законима којима је регулисана правна форма у коју прелазе или делатност којом се друштво бави.¹⁰ Један од најчешћих разлога за промену правне форме јесте потреба за усклађивањем са позитивним прописима или смањењем регулаторних обавеза. Поједине форме привредних друштава подлежу строжем режиму надзора и извештавања. На пример, акционарска друштва, нарочито она чијим се акцијама јавно тргује, подлежу детаљнијим обавезама у погледу корпоративног управљања, финансијског извештавања и доступности података у складу са Законом о привредним друштвима и Законом о тржишту капитала. С тим у вези, трансформација акционарског друштва у друштво са ограниченом одговорношћу може се показати као рационална одлука за друштва која желе да умање административне трошкове и регулаторне захтеве.¹¹ Са друге стране, ако друштво жели да обезбеди шире могућности за финансирање путем емисије акција или да побољша корпоративно управљање кроз независне органе надзора, промена правне форме у акционарско друштво може бити сврсисходна.¹²

Правне последице промене правне форме друштва наступају даном њене регистрације у складу са прописима о регистрацији.¹³ Ове

државе које временски ограничавају промену правне форме. Тако, на пример, у Хрватској друштво не може променити правну форму две године од дана оснивања, односно од дана последње промене правне форме. Види: хрватски Закон о трговачким друштвима из 1993. године (*Zakon o trgovačkim društvima*), чл. 554 ст. 1.

10 М. Радовић, 211; М. Васиљевић, Т. Јевремовић Петровић, Ј. Лепетић, 802; ЗПД, чл. 478 ст. 3 и ст. 4.

11 Важно је напоменути да се претварање јавног акционарског друштва у нејавно и обрнуто не сматра променом правне форме, већ би се правила о промени правне форме применила само ако јавно акционарско друштво прелази у неакционарску форму друштва. Тада би прво морало доћи до затварања, односно повлачења акција са регулисаног тржишта, па тек онда до сразмерне замене акција у уделе. Тема претварања јавних акционарских друштава у нејавна и обрнуто представља комплексно питање које захтева посебну обраду, због чега превазилази оквире овог рада, те она у наставку неће бити разматрана. Више види: Небојша Јовановић, „Законодавна смушеност у претварању јавног у нејавно друштво“, *Анали Правној факултету у Београду*, бр. 2/2011, 305; Небојша Јовановић, „Отворено и затворено акционарско друштво“, *Корпоративно управљање* (уредници Мирко Васиљевић, Вук Радовић), Београд, 2008, 126; Миа Ж. Вуковић, „Промена правне форме из акционарског друштва у друштво са ограниченом одговорношћу“, *Зборник радова XII традиционалној научној скупи „Правнички дани проф. др Славко Царић“* (уредник Милорад Бејатовић), Нови Сад, 2015, 559–562.

12 Неки од конкретнијих разлога за трансформацију друштва са ограниченом одговорношћу у акционарско друштво могу бити и припрема породичног друштва за прикупљање капитала путем емисије акција или привлачење спољног стручног менаџмента. Више види: R. Kiem, 41.

13 ЗПД, чл. 482 ст. 1.

последице нису само формалне природе, већ имају утицај на правни статус друштва, положај његових чланова, као и на права и обавезе трећих лица.

Једна од најзначајнијих последица промене правне форме односи се на удео чланова у друштву. У зависности од тога у коју се правну форму се друштво трансформише, удео чланова се претвара у акције или обрнуто, а може доћи и до замене удела у удео у случају трансформације у оквиру друштава на уделе.¹⁴ Ово питање има и финансијски и управљачки аспект, јер се заменом удела могу променити права чланова у погледу управљања друштвом и остваривања економских користи. Ово би нарочито могло бити спорно у случају постојања преференцијалних акција у акционарском друштву које мења своју правну форму у неко од друштава на уделе, односно на који начин имаоцима ових акција обезбедити да у замени за уделе задрже неку врсту повлашћеног положаја који су раније имали. Друго, у случају постојања права трећих лица која представљају терете на уделима или акцијама друштва које мења правну форму, она аутоматски прелазе на удео или акције нове правне форме. Ова одредба гарантује континуитет права и обавеза, као и заштиту права трећих лица, али може довести до компликованих правних ситуација уколико није унапред разјашњено како се конкретни терети и ограничења прилагођавају новој правној форми. Из овог разлога је предвиђена посебна заштита поверилаца и чланова друштва, како кроз одредбе које уређују промену правне форме, тако и одредбе статусних промена које се сходно примењују. Законодавац је посебну пажњу посветио законитим имаоцима заменљивих обвезница, гаранција и других хартија од вредности са посебним правима. Закон прописује да се овим лицима морају обезбедити најмање иста права након промене правне форме, осим ако је другачије одређено одлуком о издавању тих хартија или уговорено са њиховим имаоцима.¹⁵

Питање одговорности за обавезе друштва настале пре промене правне форме посебно је осетљиво. Ортаци и комплементари који су пре промене били неограничено одговорни за обавезе друштва, а потом

14 ЗПД, чл. 482 ст. 4 тач. 1. Поред основне поделе привредних друштава на друштва лица и друштва капитала, постоји и подела привредних друштава на друштва на уделе и друштва на акције. Друштва на уделе су сва она друштва чији се основни капитал састоји од удела чланова, а не акција. Из тога произлази да су друштва на уделе: ортакчко друштво, командитно друштво и друштво са ограниченом одговорношћу. У случају промене правне форме нпр. из ортакчког у командитно друштво доћи ће до замене удела у ортакчком друштву за удео у командитном друштву, чиме је извршена замена удела у удео. За теоријски појам друштва на уделе вид. М. Васиљевић, Т. Јевремовић Петровић, Ј. Лепетић, 88.

15 ЗПД, чл. 482 ст. 4 тач. 2 и тач. 4; М. Радовић, 212–213.

постали чланови неког од друштва капитала, остају заједно са друштвом солидарно одговорни за обавезе настале пре регистрације промене правне форме. На тај начин се онемогућавају потенцијалне злоупотребе и избегавање одговорности чланова кроз промену правне форме.¹⁶

III Сходна примена одредби о статусним променама на промену правне форме

1. Однос промене правне форме и статусних промена

За разлику од промене правне форме која представља унутрашњу меру реструктурирања у којој учествује само једно друштво које задржава свој правни континуитет, статусна промена представља екстерну меру реструктурирања. То значи да у статусној промени увек учествује два или више друштава у улогама друштва преносиоца и друштва стицаоца. У свим врстама статусне промене, осим код издвајања, друштво преносилац престаје да постоји без спровођења поступка ликвидације, а његова имовина и обавезе универзалном сукцесијом прелазе на друштво стицаоца, које постаје његов правни следбеник. За разлику од општих правила грађанског права која би у случају преузимања дуга тражила сагласност повериоца, у статусној промени по самој сили закона сва права и обавезе у моменту регистрације статусне промене прелазе на друштво стицаоца, без потребне претходне или накнадне сагласности поверилаца.¹⁷ Тиме се значајно олакшава спровођење реструктурирања. Универзалном сукцесијом друштво стицалац постаје ималац права и обавеза друштва преносиоца, чиме се може десити повећање броја поверилаца који постају један другоме конкурентни.¹⁸ Управо из свих ових разлога се у статусној промени повериоци могу наћи у незгодном положају и заслужују много већу заштиту него у случају промене правне форме. Очигледно је да се правна природа и основне идеје на којима почивају промена правне форме и статусне промене суштински разликују, те се поставља питање колико је оправдано упућивати на сходну примену правила.

16 ЗПД, чл. 482 ст. 4 тач. 3; М. Радовић, 213.

17 Закон о облигационим односима, *Службени лист СФРЈ*, бр. 29/78, 39/85, 45/89 – одлука УСЈ и 57/89, *Службени лист СРЈ*, бр. 31/93, *Службени лист СЦГ*, бр. 1/2003 – Уставна повеља и *Службени лист РС*, бр. 18/2020), чл. 446 ст. 1.

18 М. Васиљевић, Т. Јевремовић Петровић, Ј. Лепетић, 864; М. Радовић, 238; Martin Winner, „Creditor Protection in Mergers in Europe“, *Stakeholder Protection in Restructuring – Selected Company and Labour Law Issues*, 2019, 47–50; Мирјана Радовић, „Универзална сукцесија код статусних промена привредних друштава“, *Анали Правној факултету у Београду*, бр. 1/2018, 123.

Враћајући се поново на одредбу којом се на промену правне форме сходно примењују одредбе о статусним променама у погледу обавештавања чланова и поверилаца, позивања на седницу скупштине и самог поступка доношења одлуке, системско и језичко тумачење упућују на ограничен домет те одредбе. У поглављу Закона којим су уређене статусне промене, правила о обавештавању се налазе у одељку 2.2. *Обавештавање о спровођењу стипендијске промене*, испод одељка 2.1. који прописује обимну припремну документацију. То би значило да би требало само сходно примењивати правила из одељка 2.2. која уређују статусне промене, а не и одредбе које се налазе у одељку изнад, а односе се на припрему документације. Како упућујућа одредба Закона таксативно набраја три сегмента: обавештавање, позивање на седницу скупштине и одлучивање, тако би требало применити правило *expression unius est exclusio alterius*.¹⁹ Због могућности изазивања забуне и остављеног простора за шире тумачење сходне примене, у наставку следи детаљније разматрање сваког појединачног правила на чију сходну примену ЗПД (потенцијално) упућује.

2. Да ли је у поступку промене правне форме потребно сачињавати извештаје?

а) Извештај о потреби спровођења стипендијске промене правне форме

У поступку промене правне форме једно од питања које не оставља простор за различита тумачења у погледу припреме документације јесте обавезан извештај о потреби спровођења поступка промене правне форме.²⁰ Законодавац је изричито предвидео да директор(и), односно

19 Оно што је посебно наведено примењује се сходно, док се оно што је ЗПД прећутао не примењује аутоматски.

20 Немачки Закон о трансформацији друштва из 1994. (*Umwandlungsgesetz*; даље у фуснотама: *UmwG*), чл. 192 прописује обавезу израде извештаја о промени правне форме (*Formwechselbericht*) који припремају управљачки органи друштва. Овај извештај треба да да правне и економске аспекте предложене промене правне форме, при чему не постоји обавеза сачињавања уколико је реч о једночланом друштву или уколико су сви чланови друштва сагласни да се тај извештај не сачињава.

Овакав став немачког законодавца у односу на националне промене правне форме је у складу и са правилима Европске уније у погледу прекограничних промена правне форме. Код прекограничне промене правне форме извештај органа управе се састоји из два дела: дела за запослене и дела за чланове. Може се избећи обавеза сачињавања дела извештаја за чланове у случају да су сви чланови сагласни да се он не припрема или ако га национална права не предвиђају као обавезан. Т. Јевремовић Петровић (2013), 69.

одбор директора друштва има дужност да припреми и достави скупштини такав извештај, као што је и детаљно уредио садржину тог извештаја. Тако, директор у извештају о потреби спровођења поступка промене правне форме треба да објасни члановима друштва правне последице промене правне форме, разлоге и анализу очекиваних ефеката промене правне форме, и на крају у зависности од форме друштва која учествују у поступку промене правне форме да образложи сразмерну замену удела у акције и обрнуто. Како овај документ није предвиђен као услов за достављање приликом регистравања промене правне форме, закључује се да је реч о извештају чија је основна улога да чланове друштва само упозна са планираном променом. Ова обавеза постоји независно од одредаба које регулишу статусне промене, с обзиром на то да ЗПД јасно прописује, између осталог, и потребу израде и достављања извештаја о спровођењу поступка промене правне форме.²¹ Оваква законска формулација би недвосмислено указивала на то да је припрема овог извештаја императивна обавеза, те да није препуштена вољи органа друштва и да се не може избећи чак ни сагласношћу свих чланова друштва.

Једно од питања које се може наметнути јесте однос између извештаја о потреби спровођења промене правне форме (чл. 479) и извештаја о статусној промени (односно о промени правне форме, ако би се ова правила сходно примењивала; чл. 490). На први поглед, ова два извештаја имају идентичну сврху, а то је да члановима друштва пружи детаљне информације о разлозима, очекиваним ефектима и правним последицама промене правне форме, односно статусне промене. Додатно, оба извештаја сачињавају исти органи друштва – директор(и) или одбор директора, односно извршни одбор, ако је управљање друштвом дводомно. Разлика између ова два извештаја, осим у погледу терминологије, огледа се у томе што се одредбом о извештају у статусној промени оставља могућност да се чланови друштва сагласе да се он не сачињава, док таква могућност није предвиђена одредбом о извештају о промени правне форме. Све ово отвара питање да ли се у случају промене правне форме друштво може ослонити искључиво на један од ових извештаја или је неопходно израдити оба.

ЗПД је у овом делу недоследан, јер не предвиђа могућност ослобађања од обавезе сачињавања извештаја о потреби спровођења промене правне форме, која је мање захтеван облик реструктурирања, док истовремено допушта такво изузеће у случају статусних промена, које по својој природи носе сложеније правне последице. Реч је, вероватно, о пропусту законодавца да изричито нагласи да извештај о потреби спровођења про-

21 ЗПД, чл. 479.

мене правне форме није потребан у случају једночланог друштва, јер је правно нелогично да једини члан друштва самог себе обавештава о намерама и последицама промене правне форме.²² Исто тако, у ситуацијама када су сви чланови друштва сагласни са променом правне форме и да се извештај не сачињава, изостанак извештаја не би проузроковао штету, што додатно указује на сувишност ове обавезе. Оно што се неспорно закључује је да је у поступку промене правне форме довољно сачинити само један извештај – онај који је Законом обавезан, односно извештај о потреби спровођења поступка промене правне форме. Другим речима, требало би *de lege ferenda* увести изузетке од обавезе сачињавања извештаја о потреби спровођења поступка промене правне форме у случају једночланог друштва и вишечланих друштава када су сви чланови друштва сагласни да се такав извештај не сачињава.

б) Финансијски извештај

Обавеза сачињавања финансијских извештаја у поступку промене правне форме једно је од питања које отвара расправу о потреби успостављања равнотеже између транспарентности пословања и флексибилности у организацији привредних друштава. Законодавац прописује детаљна правила у вези са статусним променама, у којима се финансијски извештаји сматрају важним документима који омогућавају заштиту интереса поверилаца и чланова друштва, где пре свега омогућавају повериоцима и члановима једног друштва учесника у статусној промени да се упознају са финансијским стањем другог друштва учесника у статусној промени. Међутим, код промене правне форме питање је да ли је оваква обавеза оправдана у сваком случају и какве би биле њене практичне последице, нарочито имајући у виду да је реч о интерној мери реструктурирања, те не постоји друга страна коју је потребно упознати са финансијским стањем.

ЗПД у одредби у којој регулише документацију неопходну за спровођење поступка промене правне форме, не садржи изричиту обавезу припреме финансијских извештаја. Исто тако, подзаконски акти који уређују поступак регистрације промене правне форме пред Регистром привредних субјеката не помињу финансијске извештаје.

22 Слична је ситуација и код дужности пријављивања послова и радњи у којима постоји лични интерес. Предвиђен је изузетак у погледу обавезе прибављања одобрења за предузимање радње у којој постоји лични интерес ако је реч о друштву у ком једини члан има лични интерес или ако је реч о вишечланом друштву у ком сви чланови имају лични интерес. Имајући у виду разлоге за увођење овог решења, исто би требало применити и у случају потребе сачињавања извештаја о потреби спровођења промене правне форме.

Супротно томе, у случају статусних промена финансијски извештаји или изјава директора да су чланови друштва сагласни да се извештаји не сачињавају су обавезан део регистрационе пријаве статусне промене.²³ Ова чињеница доводи до закључка да, с обзиром на правну природу промене правне форме, такви извештаји нису нужни и потребни у овом поступку. ЗПД, међутим, прописује да се на доношење одлуке о промени правне форме сходно примењују одредбе које уређују статусне промене. У том контексту, ЗПД налаже да се за седницу скупштине која одлучује о статусној промени припреме финансијски извештаји, укључујући и мишљење ревизора, са стањем на дан који претходи доношењу одлуке о статусној промени, али не старијем од шест месеци.²⁴ Истовремено, наведена одредба предвиђа изузетак од ове обавезе у случају када се сви чланови друштва сагласе да припрема извештаја није потребна.

Питање је да ли одсуство експлицитне одредбе о финансијским извештајима у делу Закона којим се уређује промена правне форме и у подзаконским актима значи да се на њих не примењују правила статусних промена, или, пак, чињеница да одредба о упућивању у промени правне форме на сходну примену правила статусних промена доводи до закључка да су они, ипак, неопходни. Ова дилема оставља простор за различита тумачења. Једно становиште би могло бити да, законодавац није посебно предвидео ову обавезу у одредбама које се односе на промену правне форме, због чега се на њу не примењују одредбе о статусним променама које се односе на финансијске извештаје. Друго тумачење је да се може тврдити да обавеза припреме финансијских извештаја остаје на снази, пошто је законодавац одредио сходну примену правила статусних промена, осим ако сви чланови друштва не донесу супротну одлуку.

Један од основних аргумената у прилог обавези сачињавања финансијских извештаја и сходној примени правила односи се на потребу очувања транспарентности у пословању друштва. На овај начин би се обезбедио увид у финансијско стање друштва пре спровођења промене, чиме би се смањио ризик од евентуалних злоупотреба и омогућила додатна заштита права поверилаца (ако уопште има и потребе за додатном заштитом, имајући у виду да су повериоци заштићени кроз правила о одговорности, како је раније изнето у раду).²⁵ Поред тога, финансијски извештаји представљају и важан инструмент заштите

23 Правилник о садржини регистра привредних субјеката и документацији потребној за регистрацију – Правилник о садржини регистра, *Службени гласник РС*, бр. 63/2023, чл. 48 и чл. 49.

24 ЗПД, чл. 490.

25 Татјана Јевремовић Петровић, „Повериоци у компанијском праву и инструменти њихове заштите“, *Анали Правној факултету у Београду*, бр. 1/2011, 233.

чланова друштва, јер им омогућавају доношење информисане одлуке и сагледавање њених последица на њихова имовинска права и обавезе, нарочито у случају вишечланих друштава и друштава у којима чланови не учествују у редовном управљању друштвом. То је важно код акционарских друштава која карактерише велики број чланова и одвојеност чланства од управљања.

Са друге стране, постоји низ аргумената који иду у прилог ставу да би оваква обавеза могла представљати прекомерно административно оптерећење и прекомерни формализам, те да нема места сходној примени правила статусних промена. Додатни трошкови рачуновођа и сложеност поступка припреме финансијских извештаја могу непотребно успорити процес промене правне форме, а у неким ситуацијама не би донели значајну корист. Свакако се релевантни финансијски подаци могу пронаћи у редовним годишњим финансијским извештајима које је друштво обавезно да усваја и објављује. Додатно, законодавац у погледу обавезе сачињавања финансијских извештаја, чак и у статусним променама предвиђа одређене алтернативе, које друштву могу олакшати сам поступак и смањити трошкове. Пре свега, ако друштво већ поседује финансијске извештаје који су били предмет ревизије, ти извештаји могу се користити и у поступку статусне промене, под условом да од завршетка пословне године на коју се извештаји односе до дана доношења одлуке скупштине о статусној промени није протекло више од шест месеци. У случају да је од тог датума прошло више од шест месеци, могуће је користити последње доступне финансијске извештаје уз допуну подацима за период од почетка текуће пословне године до одређеног датума. Тај датум се бира тако да од њега, па до дана доношења одлуке скупштине о статусној промени не протекне више од шест месеци.²⁶ И на крају, као последњу алтернативу у погледу финансијских извештаја, законодавац оставља могућност члановима друштва да се сагласе да се финансијски извештаји неће састављати.²⁷ Ова могућност представља

26 Према глави седам британског Компанијског закона из 2006. године (*Companies Act*; даље у фуснотама: СА) у случају преласка друштва из приватног у јавно (*re-registration as a public company*) потребно је сачинити финансијске извештаје, тачније биланс стања који није старији од седам месеци у тренутку подношења захтева за пререгистрацију или поновну регистрацију као начин промене статуса друштва, који је праћен извештајем ревизора да је припремљен у складу са законом. Иако се у српском праву отварање и затварање друштва не сматра променом правне форме, ово правило би могло аналогно бити примењено на промену правне форме и обавезу сачињавања финансијских извештаја и извештаја ревизора у датом поступку. Denis Keenan, *Smith and Keenan's Company Law for Students*, 8. edition, London, 1990, 39–40.

27 М. Васиљевић, Т. Јевремовић Петровић, Ј. Лепетић, 853.

Најновијим изменама Закона које се односе на оснивање европског друштва променом правне форме акционарског друштва нигде као услов за спровођење поступка

значајно поједностављење поступка, нарочито за друштва у којима је власничка структура једноставна и са мањим бројем чланова, што би додатно обесмислило примену овог правила на промену правне форме, где је далеко већа вероватноћа да ће чланови бити сагласни са њиховим несачињавањем.

На основу свега до сада изнетог у погледу обавезе сачињавања финансијских извештаја и чињенице да њихово састављање није предвиђено ни у компликованијим прекограничним променама правне форме, закључује се да ова обавеза у поступку националне промене правне форме не би требало да се третира као нужно, апсолутно и целисходно правило. Иако заштита чланова и поверилаца представља легитимне циљеве, они могу бити постигнути и другим начинима, као што су увиди у редовне финансијске извештаје, доступност релевантне документације пре доношења одлуке, излазак несасгласних чланова из друштва. У том смислу, с обзиром на природу промене правне форме и чињеницу да законодавац није изричито предвидео обавезу припреме финансијских извештаја најправилније би било не тумачити широко одредбу о сходној примени правила статусних промена у погледу припреме финансијских извештаја на промену правне форме.

в) Извештај ревизора о извршеној ревизији промене правне форме

Питање потребе за сачињавањем извештаја ревизора у поступку промене правне форме поставља се у односу на опште циљеве ревизије у статусним променама.²⁸ Као и у случају финансијских извештаја,

није споменут финансијски извештај, те би додатни разлог за несачињавање ових извештаја у поступку националне промене правне форме била и чињеница да он није превиђен у далеко компликованијем прекограничном поступку. Види: ЗПД, чл. 577г.

28 Што се тиче обавезе ангажовања ревизора UmwG не садржи изричите одредбе које захтевају израду посебног ревизорског извештаја искључиво за поступак промене правне форме, као што је то случај код спајања (UmwG, чл. 9). Ипак, у зависности од специфичних околности, може бити потребно ангажовати ревизора. На пример, ако промена правне форме укључује повећање капитала или издавање нових акција у акционарском друштву, примењују се одредбе немачког Закона о акционарским друштвима из 1965. године (*Aktiengesetz*; даље у фуснотама AG) и у том случају потребно је да један или више ревизора утврде исправност и законитост оснивања, односно преласка у правну форму акционарског друштва. Међутим, AG не помиње обавезу сачињавања извештаја ревизора у формалном смислу, него само вршење ревизије.

У поступку прекограничне промене правне форме независни ревизор треба да испита да ли је адекватно утврђена новчана надокнада, с тим да је и овде остављена могућност да се сагласношћу свих чланова друштва извештај о ревизији

полазна основа за тумачење ове обавезе налази се у анализи одредаба о припреми аката и докумената за спровођење промене правне форме и одредаба о припреми докумената за спровођење статусне промене, као и у самој сврси извештаја ревизора. Извештај ревизора у статусним променама има функцију заштите интереса чланова друштва и поверилаца, нарочито у погледу очувања економске равнотеже и поштовања принципа правичности приликом замене удела, односно акција. Док у статусним променама долази до промене правног субјекта, код промене правне форме се обезбеђује имовинскоправни континуитет.²⁹ Управо због тога је спорно да ли је неопходно именовање ревизора у свим случајевима промене правне форме или се његова оправданост мора разматрати у зависности од конкретних околности и постојања ризика угрожености чланова и поверилаца.

Законом није изричито предвиђена обавеза сачињавања извештаја ревизора у поступку промене правне форме, већ је ова обавеза регулисана статусним променама. Поставља се, међутим, питање да ли би се сходна примена ових одредби могла правно оправдати. С једне стране, ако промена правне форме доводи до значајних промена у управљачкој структури, правима чланова или финансијском положају друштва, могла би се наметнути потреба за ревизијом. Ако је реч о јавном акционарском друштву које мења своју правну форму, а не може да се одреди тржишна вредност акција које је оно издало због слабог промета, потребно је да се процена вредности акција које се мењају за уделе изврши од стране судског вештака, ревизора или другог овлашћеног лица.³⁰ То би значило да је извештај ревизора у датој ситуацији неопходан. Оно што је јасно и неспорно, у случају јавних акционарских друштава, ЗПД не предвиђа могућност одрицања од извештаја ревизора, што додатно потврђује значај транспарентности и независне провере у овим поступцима, што би сходно требало применити и на промену правне форме. Додатно, има мишљења да несачињавање извештаја ревизора

не сачињава. Вид. Т. Јевремовић Петровић (2013), 70; Директива о појединим питањима компанијског права (*Consolidated text: Directive (EU) 2017/1132 of the European Parliament and of the Council of 14 June 2017 relating to certain aspects of company law*), чл. 86ф.

Последњим изменама Закона којима су додатно регулисана правила која се односе на оснивање европског друштва променом правне форме акционарског друштва и на промену правне форме европског друштва у акционарско, предвиђено је обавезно сачињавање извештаја ревизора о промени правне форме којим се потврђује да друштво има нето имовину која је најмање једнака његовом основном капиталу увећаном за резерве које се не распоређују. Види: ЗПД, чл. 577т–577у.

29 Пресуда Привредног апелационог суда, Пж 5383/2014 (1) од 15. 1. 2015.

30 М. Ж. Вуковић, 558; ЗПД, чл. 51, чл. 259.

чини скупштинску одлуку о статусној промени побојном.³¹ С обзиром да се на поступак доношења скупштинске одлуке у случају промене правне форме сходно примењују правила статусних промена, као и да је законодавац уредио разлоге за побијање скупштинских одлука, може се закључити да и одлука о промени правне форме може бити побојна из наведених разлога. С друге стране, ако је промена чисто техничке природе, ревизија би представљала непотребно оптерећење. Додатни разлог за несачињавање извештаја ревизора је и чињеница да ниједним нашим ранијим законом није била предвиђена обавеза сачињавања тог извештаја у поступцима промене правне форме, као и да у тренутно важећим подзаконским актима који регулишу поступак регистрације промене правне форме при Регистру привредних субјеката њихово достављање није предвиђено као услов.³²

Одредбе Закона предвиђају могућност да сви чланови свих друштва који учествују у статусној промени једногласно одлуче да извештај ревизора није потребан, осим у случају јавних акционарских друштава. На који начин применити ову одредбу, знајући да у поступку промене правне форме не учествује више друштава, него само једно друштво које мења свој правни облик? Да ли је у том случају довољно да се сви чланови тог друштва сагласе? Како је у случају промене правне форме ово једино и могуће, требало би или не примењивати одредбу о сходној примени правила на извештај ревизора или је применити тако да се да могућност неакционарским (и нејавним) формама друштава да се ослободе од обавезе сачињавања извештаја ревизора и тиме заобиђу читав поступак који прати институт ревизије.

3. Заштита поверилаца и чланова кроз обавештавање

а) Потреба за заштитом поверилаца и чланова у промени правне форме

Заштита поверилаца у статусним променама представља важну тему компанијског права, будући да се статусном променом може утицати на положај поверилаца и могућност наплате њихових потраживања. Из тог разлога ЗПД предвиђа различите механизме заштите поверилаца, почевши од обавештавања, права на тражење одговарајуће заштите, посебне судске заштите и одговорности друштва стицаоца за обавезе

31 Вук Радовић, „Права чланова у случају статусних промена са посебним освртом на неке неусаглашености српског права са правом ЕУ“, *Усклађивање њословној љрава Србије са љравом Европске уније 2018* (уредник Вук Радовић), Београд, 2018, 39.

32 Правилник о садржини регистра, чл. 48 и чл. 49.

друштва преносиоца.³³ Иако би циљ сходне примене ових правила на промену правне форме била заштита трећих лица, њихова примена није увек у потпуности одговарајућа.

Кључно питање у том погледу је да ли је у промени правне форме уопште потребно примењивати сва правила која се односе на заштиту поверилаца у статусним променама. Ово због тога што се Законом изричито одређује следеће: „*на обавештавање чланова друштва и поверилаца о спровођењу поступка промене правне форме сходно се примењују одредбе овог закона...*“. Независно од тога, Законом се уређује заштита поверилаца кроз одговорност чланова друштва солидарно са друштвом за обавезе које су настале пре спровођења промене правне форме. На тај начин су повериоци довољно заштићени, имајући у виду да они у овом поступку нису променили ни свог дужника, а није промењена ни имовина друштва која им стоји на располагању за намирење. Наиме, статусне промене концентрација (спајање и припајање) подразумевају пренос целокупне имовине и обавеза са једног друштва на друго, чиме се директно мења субјект обавезе. Насупрот томе, код промене правне форме долази до трансформације истог правног субјекта, при чему друштво не престаје да постоји, већ само мења свој правни облик. Ова суштинска разлика доводи у питање потребу примене правила о заштити поверилаца која су предвиђена за статусне промене, јер не долази до промене дужника. Из тог разлога би се одредба Закона о сходној примени правила о обавештавању у статусној промени на промену правне форме друштва морала уско тумачити. Дакле, сходна примена треба да се односи само на обавештавање поверилаца и чланова, како сам ЗПД и каже, док су у погледу заштите и једни и други довољно заштићени – повериоци путем одговорности чланова за обавезе након промене правне форме и чланови путем правила о правима несагласних чланова. Да је реч о довољном начину заштите поверилаца потврђује и судска пракса.³⁴

33 М. Радовић (2023), 239–241. На нивоу Европске уније у погледу заштите поверилаца у статусним променама види више у М. Winner, 52–53.

34 Пресуда Врховног касационог суда, Рев 2493/2020 од 21. 1. 2021, доступно на адреси: <https://www.vrh.sud.rs/sr-lat/rev-24932020-31210>, 21. 3. 2025. Овом пресудом истакнута је правна последица наставка обављања делатности предузетника у форми друштва са ограниченом одговорношћу, посебно у погледу одговорности за обавезе настале пре трансформације. Суд је указао да би пренос свих права и обавеза са предузетника на новоосновано друштво, без задржавања личне одговорности предузетника за претходне обавезе, значио дерогирање општег правила из чл. 85 Закона, према којем предузетник одговара за обавезе из пословања својом целокупном имовином. Према судском становишту, оваква ситуација би могла довести до злоупотребе, јер би предузетник, знајући да ће након промене трансформације његова лична имовина бити заштићена, могао

б) Обавештавање поверилаца и чланова (ex ante)

Обавештавање поверилаца и чланова представља претходни вид заштите. Идеја на којој се заснива ова врста заштите је превенција, односно повериоци и чланови се штите на тај начин што се упознају са свим релевантним чињеницама пре самог започињања поступка промене.³⁵ Обавештавање се спроводи кроз сачињавање свих до сада наведених извештаја, објављивање предлога одлуке о промени правне форме на интернет страници друштва и регистра привредних субјеката, остављању могућности члановима да изврше увид у сва пратећа документа, као и лично обавештавање сваког познатог повериоца чија потраживања износе најмање два милиона динара.

Основни циљ обавештавања је да сва заинтересована лица буду правремено обавештена о наступајућим променама, чиме се омогућава предузимање радњи ради заштите потенцијално угрожених интереса. То се посебно односи на случајеве када се друштво лица трансформише у друштво капитала, у којем је одговорност чланова ограничена. У таквим случајевима потенцијално се може повећати ризик намирења поверилаца. Са друге стране, ако се промена правне форме одвија интерно унутар друштва капитала или друштва лица, ризик по повериоце је знатно мањи, те овакво обавештавање не би било нужно са становишта тумачења сходне примене правила. Ипак, посматрано из угла пословне коректности и очувања добрих пословних односа, обавештавање дугогодишњих пословних партнера може бити пожељна

намерно стварати обавезе које не би био у обавези да испуни након преласка у форму друштва са ограниченом одговорношћу. Види: Одговор на питање бр. 6, *Билтен судске праксе привредних судова*, бр. 3/2023, 61–62.

Иако је суд заузео правно ваљан став у погледу континуитета правног субјекта, аутор указује на могућу терминолошку неуједначеност. Наиме, уместо појма „промена правне форме“, који се користи у образложењу пресуде, прикладније би било говорити о наставку обављања делатности у форми привредног друштва, како то прецизно формулише ЗПД. Ово, наравно, не утиче на правилност правне оцене у конкретном случају, али може бити од значаја ради доследности у употреби појмова у пракси.

Супротно ставу аутора овог рада, УmwG, чл. 204, изричито предвиђа да се на заштиту поверилаца у промени правне форме примењују правила која уређују заштиту поверилаца у статусним променама спајања и упућују на чл. 22 који ту врсту заштите уређује. Повериоци имају право да у року од шест месеци од дана уписа промене правне форме у регистар затраже заштиту под условом да им је угрожено намирење потраживања – идентично као код нас у статусним променама. И хрватски Закон о трговачким друштвима експлицитно предвиђа заштиту поверилаца путем права на обезбеђење потраживања, чл. 563.

35 Т. Јевремовић Петровић, 250; В. Радовић, 31.

пракса, чак и када није правно обавезујућа. Како можемо закључити да је обавештавање од великог значаја, а не представља претерано оптерећење за друштво (у ситуацији када се извештаји не сачињавају), не постоје спорни моменти за сходну примену ових правила на промену правне форме.

в) Повериоци – изражење одговарајуће заштите, посебна судска заштита, одговорности друштва стицаоца (ex post)

Ex post начини заштите поверилаца у статусним променама могу бити схваћени као преоптерећујући и неприменљиви на поступак промене правне форме. Право на тражење одговарајуће заштите има поверилац чије је потраживање настало пре регистрације статусне промене и који сматра да ће се статусном променом угрозити његово намирење. Ако друштво на повериочев захтев не обезбеди одговарајућу заштиту, он има право да судским путем докаже угроженост свог потраживања. Тек ако ниједан од претходно наведених начина заштите не уроди плодом, поверилац код обрнутих спајања (поделе и издвајања) има право да се заштити и одговорношћу друштва стицаоца за обавезе друштва преносиоца.³⁶ Имајући у виду начин на који се ова права поверилаца остварују, изводи се закључак да она нису прикладна у промени правне форме.³⁷ Неколико је разлога за то. Прво, ретка је ситуација у промени правне форме да ће потраживања поверилаца бити угрожена, јер како је раније наведено, не мења се дужник, друштво наставља да постоји са истом имовином и обавезама, само у различитој правној форми. Друго, како би поверилац пред судом доказао угроженост свог потраживања, јер у већини ситуација објективно посматрано његово потраживање није угрожено. Треће, али не и најмање важно, не постоји друштво стицалац као различити правни субјект, које би преузело одговорност, већ је реч о истом субјекту. Као што је раније истакнуто, Законом се пружа довољна заштита повериоцима у промени правне форме друштава у којима постоји могућност злоупотребе и избегавања одговорности (солидарна одговорност у случају претварања друштва лица у друштво капитала), док би у осталим ситуацијама наметање ових правила било штетно по само друштво и изазивало додатне трошкове.³⁸

36 Мирјана Радовић, „Одговорност друштва стицаоца за обавезе друштва преносиоца код статусних промена поделе и издвајања“, *Усклађивање пословној права Србије са правом Европске уније 2017* (уредник Вук Радовић), 2017, 172; М. Васиљевић, Т. Јевремовић Петровић, Ј. Лепетић, 866.

37 Упор. са М. Радовић (2023), 213–214.

38 Мирко Васиљевић, *Коментар Закона о привредним друштвима*, 2023, 952.

і) Чланови – ex post заштити

Једно од кључних питања у поступку промене правне форме јесте положај чланова друштва који нису сагласни или су уздржани од доношења такве одлуке. Законодавац је ово питање уредио тако што је предвидео могућност изласка несагласних чланова из друштва, чиме им је обезбеђена ваљана заштита. Ово решење се ослања на концепт заштите несагласних акционара и за разлику од осталих правила статусних промена којима се пружа заштита члановима, у случају промене правне форме не постоји потреба за анализом оправданости сходне примене, јер је примена овог правила директно предвиђена Законом.³⁹ Имајући у виду да промена правне форме представља унутрашње реструктурирање друштва, које не доводи до гашења правног субјекта нити преноса његових права и обавеза на друго лице, изостају бројна спорна питања која се иначе јављају код статусних промена. Управо због тога, законски механизам заштите несагласних чланова овде функционише у ужем оквиру, без потребе за додатним процедуралним гаранцијама које су неопходне у статусним променама као сложенијим облицима корпоративне реорганизације. У том смислу, уређење овог питања одражава специфичну правну природу промене правне форме, обезбеђујући равнотежу између интереса већинских чланова који желе да спроведу промену и права мањине која се томе противи. Овим правом несагласних чланова се практично остварује право на исплату члана друштва који не жели да даље учествује у друштву у коме је планирана трансформација.⁴⁰

Иако ЗПД не каже изричито да се на заштиту чланова друштва у поступку промене правне форме сходно примењују правила којима се штите чланови у статусним променама, такву примену би или требало увести или одредити посебна правила ради заштите повлашћених чланова. Како ово представља правну празнину, аналогијом би се питање обезбеђења сразмерне замене удела за акције и обрнуто, могло решити правом на доплату члану друштва.⁴¹ У погледу промене правне форме друштва на уделе у другу форму друштва на уделе, ово питање се не јавља као спорно, јер ће се у највећем броју случајева та сразмерна замена и постићи. Ако би којим случајем оснивачким актом другачије био регулисан однос чланова у погледу расподеле добити, права гласа и других могућих спорних питања, таква права ће само бити пренета на права члана и у новој форми друштва. Ово питање би, међутим,

39 ЗПД, чл. 474–477.

40 В. Радовић (2018), 50–55.

41 М. Радовић (2023), 213.

било значајно у ситуацији када акционарско друштво у коме постоје различите класе акција мења своју правну форму у неко од друштва на уделе. Како је потребно обезбедити сразмерну замену акција за уделе и обезбеђење стечених права чланова, тако је потребно пронаћи начин који ће имаоцима одређених преференцијалних акција омогућити да задрже свој повлашћен положај у друштву. Ту би на снагу могло да ступи правило о доплати члану, односно члану би требало доплатити разлику у виду штете коју трпи смањењем права које има у друштву које мења правну форму, с тим да та доплата, пратећи правила о статусним променама не сме да износи више од 10% номиналне вредности замењених удела.⁴² Додатно, питање процене вредности удела или акција у поступку промене правне форме остаје отворено. Док код статусних промена тржишна вредност удела или акција може бити пресудна за утврђивање одговарајуће замене, у поступку промене правне форме главни критеријум би требало да буде стварни економски утицај трансформације на права чланова друштва. У том смислу, евентуална примена правила о накнади из статусних промена на промену правне форме морала би бити прилагођена специфичностима овог института, водећи рачуна о одсуству „замене“ удела у формалном смислу.

Корективни механизам за спречавање злоупотреба и заштиту мањинских чланова друштва је могућност члана да побија одлуке скупштине о промени правне форме.⁴³ У том смислу, овај институт допуњује друге облике заштите, као што су право несагласних чланова да иступе из друштва или права на доплату у случају оштећења њихових имовинских интереса. У одредбама Закона које регулишу промену правне форме није изричито предвиђена могућност побијања одлуке о промени правне форме, а у упућујућој одредби на правила статусних промена се експлицитно не каже да ће се сходно примењивати правила о побијању одлуке. Како је Законом уопштено предвиђена могућност пробијања скупштинских одлука, има основа да се та правила примене и на промену правне форме.⁴⁴ Тужбу за побијање одлуке скупштине о промени правне форме могу поднети чланови друштва који су гласали против одлуке или били спречени да учествују у гласању због процедуралних

42 ЗПД, чл. 507; В. Радовић (2018), 55–56. Цитирана литература се односи на право на доплату у поступку статусне промене, док је аутор рада мишљења да би то сходно могло да се примени и на промену правне форме.

43 Татјана Јевремовић Петровић, „Побијање одлуке скупштине о статусној промени“, *Усклађивање пословног права Србије са правом Европске уније 2017* (уредник Вук Радовић), Београд, 2017, 92.

44 За разлику од нашег права, немачки законодавац је у UmwG, чл. 195 изричито предвидео могућност о побијању одлуке о промени правне форме и ограничио на јединствен рок у коме она мора бити поднета.

неправилности.⁴⁵ Ово је знатно једноставнији поступак, па се ни у погледу могућности побијања одлуке скупштине не постављају сложена правна питања као код статусних промена. Наиме, код статусних промена често се јавља спорно питање пасивне легитимације, нарочито у ситуацијама када је друштво преносилац престало да постоји и против њега не може да се подигне тужба за побијање.⁴⁶ Насупрот томе, у случају промене правне форме, друштво задржава свој континуитет као правно лице, што омогућава јасно дефинисање процесноправног положаја.

4. Позивање на седницу скупштине и доношење одлуке о промени правне форме

За спровођење поступка промене правне форме неопходно је да се поштује утврђена процедура позивања чланова друштва на седницу скупштине, како би се осигурала законитост одлуке и очувала права свих заинтересованих лица. Кључни корак у овом процесу јесте припрема и благовремена достава релевантне документације члановима друштва, како би им се омогућило да донесу информисану одлуку.⁴⁷ Документацију неопходну за спровођење поступка промене правне форме припрема један или више директора, односно одбор директора, а у случају дводомног система управљања, извршни одбор припрема акта, док их надзорни одбор утврђује и доставља скупштини ради усвајања. Ова документација обухвата предлог одлуке о промени правне форме, којим се формално утврђује промена правне форме и дефинишу основни елементи промене. Такође, неопходно је доставити предлог измена оснивачког акта ради усклађивања са правилима која регулишу нову правну форму друштва, као и предлог статута, у случају када друштво мења форму у акционарско друштво. Поред тога, припрема се и предлог одлуке о именовању чланова органа друштва у складу са правилима која регулишу нову правну форму. Извештај о потреби спровођења поступка промене правне форме мора садржати објашњење правних последица промене, разлоге и анализу очекиваних ефеката, као и образложење сразмере конверзије удела или акција. Садржина овог извештаја је нарочито важна, јер се заправо кроз ова објашњења, правне последице, разлоге и анализе врши претходна заштита чланова друштва у поступку

45 ЗПД, чл. 376.

46 В. Радовић (2018), 58; Т. Јевремовић Петровић (2017), 117.

47 Вук Радовић, „Глава XVIII – Акционарско друштво“, *Компанијско право – Право привредних субјеката* (Небојша Јовановић, Вук Радовић, Мирјана Радовић), 3. издање, Београд, 2023, 517–520.

промене правне форме. Члановима друштва мора бити достављено и детаљно обавештење о њиховом праву на несагласност са одлуком о промени правне форме, у складу са релевантним законским одредбама.⁴⁸

Како би чланови друштва могли да донесу информисану одлуку, сва релевантна документација мора бити достављена пре седнице на којој се одлука о промени правне форме доноси. Поред тога, потребно је да се најкасније 60 дана пре одржавања седнице скупштине на којој ће се одлука доносити, објави обавештење о предстојећој промени правне форме на интернет страници регистра. Овај период омогућава заинтересованим лицима да се упознају са предложеном променом, али и да евентуално искористе механизме заштите својих права.⁴⁹

За разлику од статусних промена, за које ЗПД изричито предвиђа потребну већину гласова у акционарском друштву, код друштва са ограниченом одговорношћу потребна већина се утврђује општим правилима о одлучивању скупштине. У случају акционарског друштва, одлука о статусној промени доноси се трочетвртинском већином гласова присутних акционара, осим ако је статутом предвиђена већа већина. Код друштва са ограниченом одговорношћу, већина потребна за доношење одлуке о промени правне форме одређена је општим правилима о надлежности скупштине. На основу њих утврђује се двотрећинска већина укупног броја гласова свих чланова друштва. Оснивачким актом друштва може се предвидети и другачија већина, али не мања од обичне већине укупног броја гласова чланова друштва који имају право гласа по том питању.⁵⁰ Посебан аспект доношења одлуке односи се на ситуације у којима промена правне форме подразумева различит третман појединих чланова друштва. У том смислу, ако би се променом правне форме вршила замена удела или акција у различитој сразмери, неопходно је да сви чланови друштва изричито пристану на такву промену. Овај пристанак се даје у форми писане изјаве, што представља додатну гаранцију за заштиту права појединих чланова.⁵¹ Када је реч о акционарским друштвима, поред самог доношења одлуке, услов за њено ступање на снагу јесте и изјава председника одбора директора, односно председника надзорног одбора у случају дводомног управљања, којом се потврђује да су сви несагласни акционари у потпуности исплаћени у складу са законом.

48 ЗПД, чл. 479.

49 ЗПД, чл. 495.

50 ЗПД, чл. 211.

51 UmwG, чл. 193 предвиђа да одлука о промени правне форме обавезно мора садржати одобрење чланова на које таква промена утиче.

IV Уместо закључка – предлог за унапређење правног оквира

Поступак промене правне форме друштва као правни институт има значајну улогу у савременој тржишној привреди и пословању привредних субјеката. Како би се овај поступак учинио делотворнијим и приступачнијим, неопходно је размотрити нека питања којима би се могле побољшати и поједноставити применљиве процедуре, као и постићи правна сигурност за сва заинтересована лица. Иако сходна примена правила статусних промена на заштиту поверилаца и чланова друштва пружа висок ниво правне сигурности, потребно је проценити у којој мери су та правила заиста примерена природи промене правне форме и колико је њихова примена остварива. Постоји ризик да се „механичком“ применом правила статусних промена створе процедуралне препреке које не доприносе суштинској заштити заинтересованих лица, већ само усложњавају поступак.

Тренутно законско решење пружа основне гаранције правичном спровођењу поступка промене правне форме, с тим да рађа одређене дилеме сходном применом правила статусних промена. Телеолошко тумачење упућујуће норме указује да се на промену правне форме сходно преносе пре свега процесне гаранције: обавештавање, уредно сазивање и правилно гласање на седници скупштине, док „тешке“ припремне обавезе из режима статусних промена не следују аутоматски. Свако проширење тих обавеза било би у супротности са текстом норме и са природом института. Стога би било пожељно размотрити могућност законодавног прецизирања одредби које би биле боље прилагођене промени правне форме, уз очување основних гаранција за повериоце и чланове друштва, како је наведено у сваком појединачном сегменту овог рада. Важно је размотрити разлике које се јављају у поступку промене правне форме између различитих облика друштава. У посебним случајевима, као што су трансформације из друштва лица у друштво капитала (или обрнуто), посебну пажњу треба посветити разликама које оне могу донети, како са правног, тако и са економског гледишта. Нарочито је значајно размотрити поступак који се односи на јавна акционарска друштва као правну форму која се значајно разликује и сасвим оправдано захтева строжа правила. У преосталим случајевима довољне су гаранције које ЗПД већ предвиђа.

Како би се унапредио правни оквир који регулише промену правне форме, предложено је да се приступи законодавном прецизирању одредби које ће конкретније одредити поступке применљиве на овакве промене и које би отклониле двосмисленост у примени и уједначиле

праксу. Очување основне заштите за повериоце и чланове друштва остаје кључни принцип, али би било пожељно додати специфичне одредбе које не би оптеретиле институт промене правне форме непотребним формализмом.

Коришћена литература

- Васиљевић Мирко, *Коментар Закона о привредним друштвима*, 2023. (Vasiljević Mirko, *Komentar Zakona o privrednim društvima*, 2023)
- Васиљевић Мирко, Јевремовић Петровић Татјана, Лепетић Јелена, *Компанијско право – Право привредних друштава*, Београд, 2023. (Vasiljević Mirko, Jevremović Petrović Tatjana, Lepetić Jelena, *Kompanijsko pravo – Pravo privrednih društava*, Beograd, 2023)
- Winner Martin, „Creditor Protection in Mergers in Europe“, *Stakeholder Protection in Restructuring – Selected Company and Labour Law Issues*, 2019.
- Вуковић Ж. Миа, „Промена правне форме из акционарског друштва у друштво са ограниченом одговорношћу“, *Зборник радова XII традиционалној научној скупи „Правнички дани проф. др Славко Царић“* (уредник Милорад Бејатовић), Нови Сад, 2015. (Vuković Ž. Mia, „Promena pravne forme iz akcionarskog društva u društvo sa ograničenom odgovornošću“, *Zbornik radova XII tradicionalnog naučnog skupa „Pravnički dani prof. dr Slavko Carić“* (urednik Milorad Bejatović), Novi Sad, 2015)
- Дајовић Горан, *Основи правној расуђивања*, Београд, 2023. (Dajović Goran, *Osnovi pravnog rasuđivanja*, Beograd, 2023)
- Јанковец Ивица, *Привредно право*, 4. измењено и допуњено издање, Београд, 1999. (Jankovec Ivica, *Privredno pravo*, 4. izmenjeno i dopunjeno izdanje, Beograd, 1999)
- Јевремовић Петровић Татјана, „Појам и правна природа прекограничне конверзије“, *Анали Правној факултета у Београду*, бр. 2/2013. (Jevremović Petrović Tatjana, „Pojam i pravna priroda prekogranične konverzije“, *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, br. 2/2013)
- Јевремовић Петровић Татјана, „Побијање одлуке скупштине о статусној промени“, *Усклађивање пословној права Србије са правом Европске уније 2017* (уредник Вук Радовић), Београд, 2017. (Jevremović Petrović Tatjana, „Pobijanje odluke skupštine o statusnoj promeni“, *Usklađivanje poslovnog prava Srbije sa pravom Evropske unije 2017* (urednik Vuk Radović), Beograd, 2017)

- Јевремовић Петровић Татјана, „Повериоци у компанијском праву и инструменти њихове заштите“, *Анали Правној факултету у Београду*, бр. 1/2011. (Јевремовић Петровић Татјана, „Poverioci u kompanijskom pravu i instrumenti njihove zaštite“, *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, br. 1/2011)
- Јевремовић Петровић Татјана, „Регулисање прекограничних промена правне форме привредних друштава“, *Liber Amicorum проф. др Мирко Васиљевић* (уредник Душан В. Поповић), Београд, 2021. (Јевремовић Петровић Татјана, „Regulisanje prekograničnih promena pravne forme privrednih društava“, *Liber Amicorum prof. dr Mirko Vasiljević* (urednik Dušan V. Popović), Beograd, 2021)
- Јовановић Небојша, „Законодавна смушеност у претварању јавног у нејавно друштво“, *Анали Правној факултету у Београду*, бр. 2/2011. (Јовановић Небојша, „Zakonodavna smušenost u pretvaranju javnog u nejavno društvo“, *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, br. 2/2011)
- Јовановић Небојша, „Отворено и затворено акционарско друштво“, *Корпоративно управљање* (уредници Мирко Васиљевић, Вук Радовић), Београд, 2008. (Јовановић Небојша, „Otvoreno i zatvoreno akcionarsko društvo“, *Korporativno upravljanje* (urednici Mirko Vasiljević, Vuk Radović), Beograd, 2008)
- Јовановић Небојша, Радовић Вук, Радовић Мирјана, *Компанијско право – Право привредних друштава*, 3. издање, Београд, 2023. (Јовановић Небојша, Радовић Вук, Радовић Мирјана, *Kompanijsko pravo – Pravo privrednih društava*, 3. izdanje, Beograd, 2023)
- Keenan Denis, *Smith and Keenan's Company Law for Students*, 8. edition, London, 1990.
- Kiem Roger, *Unternehmensumwandlung – Mustertexte zu Verschmelzung, Spaltung, Formwechsel*, Köln, 2000.
- Радовић Вук, „Права чланова у случају статусних промена са посебним освртом на неке неусаглашености српског права са правом ЕУ“, *Усклађивање њословној љрава Србије са љравом Евројске уније 2018* (уредник Вук Радовић), Београд, 2018. (Radović Vuk, „Prava članova u slučaju statusnih promena sa posebnim osvrtom na neke neusaglašenosti srpskog prava sa pravom EU“, *Usklađivanje poslovnog prava Srbije sa pravom Evropske unije 2018* (urednik Vuk Radović), Beograd, 2018)
- Радовић Мирјана, „Одговорност друштва стицаоца за обавезе друштва преносиоца код статусних промена поделе и издвајања“, *Усклађивање њословној љрава Србије са љравом Евројске уније 2017*

(уредник Вук Радовић), Београд, 2017. (Radović Mirjana, „Odgovornost društva sticaoca za obaveze društva prenosioca kod statusnih promena podele i izdvajanja“, *Usklađivanje poslovnog prava Srbije sa pravom Evropske unije 2017* (urednik Vuk Radović), Beograd, 2017)

Радовић Мирјана, „Универзална сукцесија код статусних промена привредних друштава“, *Анали Правној факултету у Београду*, бр. 1/2018. (Radović Mirjana, „Univerzalna sukcesija kod statusnih promena privrednih društava“, *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, br. 1/2018)

Reinier Kraakman, Armour John, Davies Paul, Enriques Luca, Hansmann Henry, Hertig Gerard, J. Hopt Klaus, Kanda Hideki, Pargendler Mariana, Ringe Wolf-Georg, Rock Edward B., *The Anatomy of Corporate Law: A Comparative and Functional Approach*, 3rd ed., Oxford: Oxford University Press, 2017.

Kristina JEVTIĆ, LL.M.

Teaching Associate at the University of Belgrade Faculty of Law, Serbia

LEGAL NATURE OF CHANGE OF LEGAL FORM (RE-REGISTRATION) IN LIGHT OF ANALOGOUS APPLICATION OF PROVISIONS ON STATUTORY CHANGES

Summary

This paper analyzes the provisions of the Companies Act related to statutory changes, which are applied mutatis mutandis to the change of legal form of companies. The primary objective of the paper is to examine how the provisions regulating statutory changes can be applied to the change of a company's legal form, as well as the legal and practical implications arising from such application. The conclusion indicates that, to some extent, the provisions on statutory changes are significant for the implementation of the change of legal form procedure and for protecting all parties involved. However, certain limitations and ambiguities exist in their application. It remains for the legislator to more precisely regulate this issue through future amendments to the law, adapting it to the legal nature and logic of the change of legal form.

Key words: Statutory changes. – Change of legal form. – Creditor protection.

Датум пријема рада: 17. 5. 2025.

Датум исправке рада: 14. 7. 2025.

Датум прихватања рада: 28. 7. 2025.